

**hbo-bachelor Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs
van de tweede graad in Maatschappijleer**

Hogeschool NCOI

Beoordeling voorwaarden

14 januari 2016

1	Samenvatting	3
2	Werkwijze panel	6
2.1	Samenstelling panel	6
2.2	Beoordelingskader en reikwijdte	7
2.3	Vorbereiding	7
2.4	Locatiebezoek	7
2.5	Vervolgtraject en totstandkoming rapport	8
3	Beschrijving van de opleiding	9
3.1	Algemeen	9
3.2	Profiel instelling	9
3.3	Profiel opleiding	9
4	Beoordeling realisatie voorwaarden	11
4.1	Voorwaarde 1	11
4.2	Voorwaarde 2	12
4.3	Voorwaarde 3	14
4.4	Eindconclusie en advies	16
4.5	Aanbevelingen van het panel	17
	Bijlage 1: Samenstelling panel	18
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	20
	Bijlage 3: Overzicht bestudeerde documenten	23
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	26

1 Samenvatting

In zijn adviesrapport uit 2014 concludeerde het panel dat de Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer (hierna: lerarenopleiding Maatschappijleer) van Hogeschool NCOI aan alle standaarden van het uitgebreide beoordelingskader voldeed, met uitzondering van de standaarden 3 (programma-inhoud) en 9 (kwaliteit personeel). Er werden drie voorwaarden gesteld, die in november 2015 zijn beoordeeld.

Het panel beoordeelt thans de drie voorwaarden als voldoende en komt derhalve tot een onvoorwaardelijk positief advies over de aanvraag Toets nieuwe opleiding. Het panel ziet dat de opleiding haar tijd om aan de voorwaarden te voldoen intensief heeft besteed en in het afgelopen jaar goede stappen voorwaarts heeft gemaakt. Daarbij heeft de opleiding ook gewerkt aan een nieuwe visie op onderwijs, onderzoek en bijvoorbeeld toetsen en beoordelen. Een en ander heeft geleid tot een grotendeels herzien curriculum.

Voorwaarde 1

De omvang van de scriptie dient beperkt te worden tot maximaal 10-15 EC.

Het panel is van mening dat de eisen aan de afstudeerscriptie (14 EC) wat de studielast betreft goed aansluiten bij wat landelijk gangbaar is. Overeenkomstig haar visie op onderzoek besteedt de opleiding binnen de drie leerlijnen (beroepscontext, vakbekwaamheid en persoonlijke professionele ontwikkeling) expliciet aandacht aan de onderzoekende houding en diverse onderzoeksvaardigheden. Hierdoor loopt het praktijkgerichte onderzoek als een rode draad door het programma. Het panel is van mening dat het afstudeeronderzoek (inclusief de afstudeerscriptie) inhoudelijk goed van opzet is en dat er in het programma duidelijk naar toegewerkt wordt. Het panel concludeert dat de opleiding aan voorwaarde 1 heeft voldaan.

Voorwaarde 2

Het aandeel van de vakinhoud dient te worden versterkt. Hierin dient specifiek aandacht te zijn voor het middelbaar beroepsonderwijs dat als schoolvorm verankerd dient te zijn in het onderwijsprogramma, zodanig dat dit kan worden aangemerkt als volwaardige specialisatie en gelijkwaardig aan de andere specialisatie. Daaraan gekoppeld dient de opleiding de opdrachtbeschrijvingen voor alle vakken duidelijker vorm te geven zodat een eenduidige beoordeling mogelijk wordt gemaakt.

De opleiding heeft het aantal studiepunten voor de scriptie meer dan gehalveerd en bovendien het aandeel voor de pedagogisch-didactische modules met ongeveer een derde teruggebracht. Het aantal studiepunten voor de vakinhoudelijke en vakdidactische modules (leerlijn vakbekwaamheid) is navenant uitgebreid. Het panel spreekt zijn waardering uit voor het werk dat de opleiding heeft verzet en ziet een duidelijke kwaliteitsverbetering. Die is onder meer tot stand gekomen door de extra aandacht voor burgerschapsvorming, sociologie en sociaalwetenschappelijk onderzoek en wetenschapsfilosofie.

In een groot aantal modules krijgt het mbo nu doorlopend de aandacht. Praktijkvoorbeelden, onderlinge uitwisseling van ervaringen en opdrachten dwingen de studenten zich te verdiepen in het vak burgerschapskunde binnen het mbo. Bovendien specialiseren zij zich aan het einde van de opleiding op beroepsgericht onderwijs (mbo en vmbo). Het panel heeft de opleiding echter gewezen op de kwetsbaarheid van het programma: de opdrachten dienen ervoor te zorgen dat studenten – het merendeel werkt in het voortgezet onderwijs –

voldoende praktijkervaring opdoen in het mbo, omdat ze daarvoor ook bevoegd worden. Het panel concludeert dat er binnen het programma specifiek aandacht is voor het mbo als onderwijsvorm.

Behalve de vakinhoudelijke kennisbasis Maatschappijleer komt ook de generieke kennisbasis van de tweedegraadslerarenopleidingen in het curriculum goed tot zijn recht. Vakdidactiek is stevig ingebed in de vakinhoudelijke modules, mede dankzij het grotere aantal klassikale onderwijsbijeenkomsten dan voorheen. Studenten worden daar in staat gesteld een koppeling te maken tussen vakinhoud en vakdidactiek. Op grond van genoemde bevindingen en overwegingen concludeert het panel dat het aandeel van de vakinhoud aanzienlijk is versterkt.

Verder zijn de opdrachten volgens een vast format beschreven, waardoor het wat, wanneer, hoe en waarom van de opdrachten voor alle betrokkenen duidelijk is. Zo wordt in de portfolio-opdrachten nadrukkelijk gerefereerd aan de leerdoelen, de eindkwalificaties en de beheersingsindicatoren. Dit komt ten goede aan een eenduidige beoordeling. Hogeschool NCOI werkt momenteel aan algemene beoordelingswijzers per opdrachttype. Het panel kan zich in beginsel volledig vinden in deze vorm van beoordelen. Niettemin vindt het dat de combinatie van een algemeen beoordelingsformulier en een uitgebreide lijst met specifieke beoordelingscriteria op de online leeromgeving de beoordeling minder transparant maakt dan wanneer de beoordeling zou plaatsvinden op basis van een opdrachtspecifiek beoordelingsformulier waarin de beoordelingscriteria verwerkt zijn. Het adviseert daarom de formulieren in dit opzicht te herzien.

Het nieuwe programma is van kracht voor alle cohorten vanaf 2013. Voor studenten van oudere cohorten is een remediëringsprogramma opgesteld dat individueel met hen wordt besproken. Het panel vindt het programma adequaat: de opleiding borgt hiermee dat ook zij in staat zijn de beoogde eindkwalificaties te bereiken. Genoemde bevindingen en overwegingen hebben tot de conclusie geleid dat de opleiding aan voorwaarde 2 heeft voldaan.

Voorwaarde 3

Het docententeam als geheel dient qua ervaring, opleiding, vakkennis en andere relevante ervaring op een peil gebracht te worden dat in de sector gebruikelijk is. Daarbij dient ook de continuïteit en de cohesie binnen het docententeam te worden versterkt. Daarnaast dient de eindverantwoordelijkheid ten aanzien van niveau en inhoud van het programma belegd te worden bij een inhoudelijk deskundige met een relevante staat van dienst op het gebied van lerarenopleidingen in het betreffende domein.

De structuur binnen de opleiding is gewijzigd, waardoor de verantwoordelijkheid voor de inhoud en het niveau van het programma ligt bij het kernteam. Dit bestaat uit een opleidingscoördinator, een kerndocent en een kernteamlid. De kerndocent wordt door het panel inhoudelijk deskundig geacht; zij heeft een relevante staat van dienst op het gebied van lerarenopleidingen Maatschappijleer. Ook het tweede kernteamlid is inhoudelijk en vakdidactisch deskundig.

De eisen waaraan de vakinhoudelijke professionals moeten voldoen, zijn aangescherpt en er is een professionaliseringsprogramma opgesteld dat ervoor heeft gezorgd dat het docententeam qua ervaring, opleiding en vakkennis voldoet aan de basiskwaliteit, hoewel de mbo-ervaring wat beperkt is. De kwaliteit van de mbo-gerelateerde opdrachten verdient aandacht. Het advies is om bij de docentwerving ook te kijken naar de samenstelling van

het team als geheel en het kernteam uit te breiden met een kernteamlid dat ervaren is in de onderwijssector mbo. Ten slotte: het panel heeft voldoende continuïteit en cohesie binnen het team waargenomen. Het meent dan ook dat de opleiding aan voorwaarde 3 voldaan heeft.

Op grond van het bovenstaande concludeert het panel dat de inhoud van het programma de studenten de mogelijkheid biedt om de beoogde eindkwalificaties te bereiken (standaard 3) en dat het personeel gekwalificeerd is voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma (standaard 9). Het adviseert daarom positief en onvoorwaardelijk over de aanvraag TNO hbo-bachelor Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer van Hogeschool NCOI.

Den Haag, 14 januari 2016

Namens het panel ter beoordeling van de voorwaarden bij de uitgebreide Toets nieuwe opleiding Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer van Hogeschool NCOI.

Prof. dr. Th. Wubbels
(voorzitter)

dr. M. van Vliet
(secretaris)

2 Werkwijze panel

2.1 Samenstelling panel

De behandeling van de aanvraag van toetsing van de voorwaarden vond gezamenlijk plaats met de behandeling van de aanvragen van vier andere lerarenopleidingen van Hogeschool NCOI (Geschiedenis, Aardrijkskunde, Nederlands en Gezondheidszorg en Welzijn). Om een consistente beoordeling te realiseren, is voor de beoordeling van de vijf lerarenopleidingen een kernpanel samengesteld. Per afzonderlijke lerarenopleiding is aan het panel een vakreferent toegevoegd. Het kernpanel en de vakreferenten van de vijf opleidingen vormen samen het panel dat deze lerarenopleiding Maatschappijleer heeft beoordeeld.

De NVAO heeft een kernpanel vastgesteld met volgende samenstelling:

- Voorzitter: prof. dr. Th. (Theo) Wubbels, hoogleraar Onderwijskunde en voormalig vice-decaan van de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Utrecht;
- Drs. L.C. (Leo) Duifhuizen, directeur/bestuurder van een scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs.

Als vakreferenten traden op:

- Nederlands: dr. C. (Catherine) van Beuningen, hoofddocent eerste- en tweedegraads lerarenopleiding Nederlands van de Hogeschool van Amsterdam en onderzoeker van het kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding, Lectoraat Maatwerk in Leren en instructie;
- Aardrijkskunde: drs. H. (Erik) Bijsterbosch, lerarenopleider Aardrijkskunde van Hogeschool Windesheim;
- Gezondheidszorg & Welzijn: A. (Annemiek) van Lith MA, opleidingscoördinator van de opleiding Gezondheidszorg & Welzijn van de Hogeschool van Amsterdam en voorzitter van het landelijk overleg Lerarenopleidingen Gezondheidszorg en Welzijn;
- Maatschappijleer: drs. L. (Lieke) Meijs, senior leerplanontwikkelaar bij het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling SLO en redacteur van een vakblad voor docenten Maatschappijleer;
- Geschiedenis: dr. A. (Arie) Wilschut, lector didactiek van de maatschappijvakken en hoofddocent Geschiedenis van de Hogeschool van Amsterdam.

Het panel werd bijgestaan door drs. L. (Lisette) Winsemius als procescoördinator van de NVAO en dr. M. (Rietje) van Vliet als extern gecertificeerd secretaris.

Alle panelleden en de secretaris hebben een onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring ingevuld en ondertekend.

2.2 Beoordelingskader en reikwijdte

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland (versie 1.1. d.d. 19 december 2014) in acht genomen alsmede de desbetreffende wet passages, te weten:

- Artikel 5a.11, vierde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW; Stb. 2010, 293).
- Artikel 1 van het Accreditatiebesluit WHW (Stb. 2011, 536).

2.3 Voorbereiding

Op 21 mei 2014 vond de initiële Toets nieuwe opleiding (TNO) van de opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer (hierna: lerarenopleiding Maatschappijleer) van Hogeschool NCOI plaats, waarna het NVAO-bestuur formeel op 30 januari 2015 besloten heeft, overeenkomstig het adviesrapport, tot een positieve beoordeling onder voorwaarden. In dit rapport zijn drie voorwaarden gesteld: ten aanzien van de omvang van de scripties, de vakinhoud en het docententeam.

De behandeling van de aanvraag Beoordeling van de voorwaarden heeft gelijktijdig plaatsgevonden met de identieke aanvraag betreffende vier andere lerarenopleidingen van deze instelling. Ten behoeve van een consistente beoordeling is voor deze opleidingen gezamenlijk een kernpanel samengesteld. Voor de afzonderlijke lerarenopleidingen zijn bovendien vakreferenten benoemd. Het volledige panel (kernpanel en vakreferenten) is verantwoordelijk geweest voor het oordeel.

Het panel heeft zich aan de hand van de door de opleiding verstrekte documenten op de beoordeling voorbereid. In bijlage 3 van dit adviesrapport is een overzicht opgenomen van de documenten die het panel heeft ontvangen. Op 9 november 2015 heeft het vooroverleg van het panel plaatsgevonden. Tijdens deze bijeenkomst zijn de eerste bevindingen van het panel besproken en zijn vragen geformuleerd voor het locatiebezoek. Het panel heeft tevens Hogeschool NCOI gevraagd enkele onduidelijkheden te verhelderen. Op 11 november 2015 heeft het panel op de vragen antwoord ontvangen. Vervolgens heeft het panel per e-mail vragen en opmerkingen uitgewisseld. Deze zijn door de secretaris geïnventariseerd en als input gebruikt voor het locatiebezoek.

2.4 Locatiebezoek

Op maandag 23 november 2015 heeft het panel een locatiebezoek afgelegd. Bijlage 2 bevat het volledige programma, met vermelding van de NCOI-medewerkers met wie de gesprekken zijn gevoerd. Op verzoek van het panel heeft er na de laatste geplande gespreksronde een extra sessie met het management plaatsgevonden, bedoeld om enkele resterende vragen aan de orde te stellen. In het besloten overleg daarna heeft het panel zijn bevindingen en overwegingen besproken en ook voorlopige conclusies getrokken voor de lerarenopleiding Maatschappijleer. Aan het eind van het locatiebezoek heeft de panelvoorzitter hierover een beknopte terugkoppeling gegeven aan Hogeschool NCOI.

2.5 Vervolgtraject en totstandkoming rapport

De secretaris heeft op basis van de geformuleerde bevindingen en de voorlopige conclusies een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd voor commentaar. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de definitieve tekst is vastgesteld. Uiteindelijk zijn aan de hand van de uitkomsten per voorwaarde beargumenteerde oordelen over de kwaliteit van de opleiding gegeven. Dit heeft geresulteerd in een definitief adviesrapport aan de NVAO op 14 januari 2016.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling	Hogeschool NCOI
Opleiding	Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer
Niveau	hbo-bachelor
Varianten	Deeltijd, duaal
Locaties	Almere, Amsterdam, Arnhem, Breda, Den Haag, Eindhoven, Rotterdam, Utrecht, Zwolle
Studieomvang (EC)	240 EC
Sector	Onderwijs

3.2 Profiel instelling

Hogeschool NCOI, onderdeel van NCOI Opleidingsgroep, is een door het Ministerie van OCW aangewezen rechtspersoon voor hoger onderwijs. Hogeschool NCOI richt zich met haar opleidingsaanbod primair op werkenden. NCOI biedt ruim 1.250 opleidingen en trainingen aan op 26 plaatsen in Nederland. Aan NCOI zijn ruim 3000 professionals verbonden op freelance basis.

NCOI heeft de volgende visie op opleiden geformuleerd: 'NCOI Opleidingsgroep heeft als specifieke doelgroep voor al zijn opleidingen en trainingen werkende mensen. Dit betekent dat de opleidingen en trainingen moeten aansluiten bij de situatie van de werkende volwassene. Deze werkende volwassene vraagt om flexibiliteit qua instroommoment, het kunnen volgen van lessen op verschillende momenten (avond, dag en zaterdag) en om (mede)zeggenschap in de bepaling van het eigen studietempo. Daarnaast vraagt de volwassene om een opleiding die rekening houdt met de reeds aanwezige kennis en werkervaring en die praktijkgericht is, zodat de nieuwe kennis en vaardigheden direct toepasbaar zijn. Het onderwijsconcept van Hogeschool NCOI heeft een duidelijk doel voor ogen: leren heeft als doel tot werkelijk betere prestaties te komen, om zo een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de organisatie waarin men werkt'.

3.3 Profiel opleiding

Sinds september 2011 biedt Hogeschool NCOI de lerarenopleiding Maatschappijleer aan in een duale en deeltijdvariant. In haar visie op onderwijs voor alle lerarenopleidingen gezamenlijk staat het model van Darling-Hammond centraal. De opleiding wil dan ook een dynamisch proces realiseren 'waarin de voortdurende wisselwerking tussen het conceptuele uitgangspunt en de opleidingsdidactische principes plaatsvindt'.

De opleiding kent vier fases, waarin steeds de drie leerlijnen van het curriculum naar voren komen: de leerlijn beroepscontext, de leerlijn vakbekwaamheid en de leerlijn persoonlijke professionele ontwikkeling. Ze kennen een deels concentrische opbouw, bestaand uit oriëntatie, verdieping, specialisatie en afronding studie. In die laatste fase kiezen de studenten voor een afstudeerrichting (beroepsonderwijs of algemeen vormend onderwijs)

en laten ze in een assessment en een afstudeeronderzoek (in de vorm van een praktijkonderzoek) zien dat ze startbekwaam zijn.

De opleiding kent twee typen studenten. Enerzijds zijn het studenten die al in een educatief beroep werken, bijvoorbeeld als onderwijsassistent of als onbevoegd docent, maar zich willen omscholen. Anderzijds zijn het studenten die reeds bevoegd zijn als tweedegraads leraar maar die een extra bevoegdheid willen halen, in een ander vakgebied. De ervaring leert dat het merendeel van de studenten werkzaam is in het voortgezet onderwijs. Er zijn drie startmomenten in het jaar. Kenmerkend is de combinatie van contactonderwijs, zelfstudie en praktijkleren.

4 Beoordeling realisatie voorwaarden

Algemene indruk panel van het informatiedossier

Het panel heeft waardering voor de inspanningen van de opleiding om aan de in 2014 gestelde voorwaarden te gaan voldoen en de aanbevelingen te realiseren. Het panel vindt het geheel er doordacht en uitgewerkt uitzien. Belangrijk vindt het panel dat het management van Hogeschool NCOI het initiatief heeft genomen om inhoudsdeskundigen bijeen te roepen en een werkgroep samen te stellen om de voorwaarden en aanbevelingen te bespreken. Dit heeft onder meer geleid tot een herziene onderwijsvisie aan de hand waarvan er een nieuwe blauwdruk van de opleiding is ontwikkeld. Het informatiedossier bevat hierover uitgebreide informatie. Het panel heeft bovendien geconstateerd dat er vanuit het management veel energie is gestoken in de werving en selectie van nieuwe lerarenopleiders en in de professionalisering van het zittende team.

De beoordeling per voorwaarde

Een afzonderlijke bespreking van de drie door het panel gestelde voorwaarden volgt hierna.

4.1 Voorwaarde 1

De omvang van de scriptie dient beperkt te worden tot maximaal 10-15 EC.

Bevindingen

Uit het bestudeerde informatiedossier blijkt dat de scriptie, waarin studenten hun bevindingen van het afstudeeronderzoek hebben neergelegd, een studielast heeft van 14 EC (392 studiebelastingsuren).

Daarnaast heeft Hogeschool NCOI, casu quo de lerarenopleiding Maatschappijleer, haar visie op onderzoek verder uitgewerkt. In het document hierover is over die visie het volgende geformuleerd: 'De student ontwikkelt onderzoekend vermogen door zijn onderzoekende houding te ontwikkelen, kennis uit onderzoek van anderen te kunnen toepassen en praktijkgericht onderzoek te verrichten dat is gericht op de optimalisatie van de kwaliteit van ontwikkel- en leerprocessen binnen de eigen onderwijspraktijk en breder de onderwijsinstelling/school waar hij werkt'.

Het panel heeft voorts met het team gesproken over de implementatie van deze visie. Die heeft, samen met de beperking van de studielast van de scriptie, geleid tot een vernieuwd curriculum waarin het ontwikkelen van een onderzoekende houding, het leren van onderzoeksvaardigheden en het doen van praktijkgericht onderzoek als een rode draad door de lerarenopleiding lopen.

Overwegingen

Het panel is van mening dat het afstudeeronderzoek (inclusief de afstudeerscriptie) inhoudelijk goed is opgezet en dat de eisen aan de afstudeerscriptie wat de studielast betreft goed aansluiten bij wat landelijk gangbaar is. Het heeft er waardering voor dat Hogeschool NCOI c.q. de lerarenopleiding Maatschappijleer zich heeft beziggehouden met de visie op onderzoek binnen een tweedegraads lerarenopleiding. Deze visie is helder geformuleerd en biedt voldoende handvatten voor de vormgeving van het curriculum. In alle

vakmodules wordt geëxpliciteerd hoe het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden erin is verwerkt. Het panel stelt dan ook met tevredenheid vast dat er nu binnen de bestaande leerlijnen duidelijk wordt toegewerkt naar het afstudeeronderzoek en de afstudeerscriptie. Hiermee heeft de opleiding tevens een van de aanbevelingen van het panel – het onderzoeksbeleid nader uitwerken – goed opgevolgd.

Conclusie

Het panel beoordeelt de opvolging van deze voorwaarde als voldoende.

4.2 Voorwaarde 2

Het aandeel van de vakinhoud dient te worden versterkt. Hierin dient specifiek aandacht te zijn voor het middelbaar beroepsonderwijs dat als schoolvorm verankerd dient te zijn in het onderwijsprogramma, zodanig dat dit kan worden aangemerkt als volwaardige specialisatie en gelijkwaardig aan de andere specialisatie. Daaraan gekoppeld dient de opleiding de opdrachtbeschrijvingen voor alle vakken duidelijker vorm te geven zodat een eenduidige beoordeling mogelijk wordt gemaakt.

Bevindingen

Het informatiedossier meldt over de gewijzigde blauwdruk van de opleiding onder meer het volgende:

- Het aantal studiepunten voor de pedagogisch-didactische modules is teruggebracht van 52 naar 36 EC.
- Het aantal studiepunten voor de vakinhoudelijke en vakdidactische modules (leerlijn vakbekwaamheid) is verhoogd van 68 naar 92 EC.
- In fase 4 is een module van 8 EC toegevoegd, gericht op de specialisatie beroepsgericht onderwijs.

Deze kwantitatieve wijzigingen zijn gepaard gegaan met een aantal kwalitatieve veranderingen met betrekking tot de vakinhoud en vakdidactiek. Deze zijn vormgegeven aan de hand van een aangescherpte visie op vakdidactiek. Het panel heeft op basis van het informatiedossier en de mondelinge toelichting daarop kennisgenomen van de volgende belangrijkste wijzigingen:

- In het vernieuwde curriculum is nu meer aandacht voor burgerschapsvorming, sociologie en sociaalwetenschappelijk onderzoek en wetenschapsfilosofie.
- Het mbo heeft in diverse vakinhoudelijke modules de aandacht, met name gericht op burgerschap: vitaal burgerschap (in de module Maatschappijleer en burgerschapsvorming in het onderwijs), de politiek-juridische en economische dimensie van burgerschap (in de modules Politiek en democratisch burgerschap, Internationale betrekkingen en Arbeid en verzorgingsstaat) en de sociaal-maatschappelijke dimensie (in de modules Cultuur en socialisatie en Pluriforme samenleving). In fase 4 komen deze vier dimensies samen in de module Communicatie en massamedia.
- Vakdidactiek wordt steeds aangeboden in combinatie met de vakinhoud en vakvaardigheden op een bepaald domein. De (vak)didactische thema's uit de generieke kennisbasis tweedegraadslerarenopleidingen hebben een plaats gekregen in de vakbekwaamheidsmodules.
- Alle modules worden nu in contactonderwijs aangeboden: één avondbijeenkomst in de week of één dagbijeenkomst per twee weken. De onderwijsbijeenkomsten zijn onder meer bedoeld om ruimte te creëren voor uitwisseling tussen studenten en opleiders en

tussen studenten onderling, om op die manier een duidelijkere koppeling te maken tussen vakinhoud en vakdidactiek.

- Het gebruik van ICT/sociale media in de klas krijgt aandacht in alle leerlijnen.

Het NCOI-management heeft in zijn mondelinge introductie op het ingezette verbeterbeleid aangegeven dat studenten het lidmaatschapsgeld van hogeschoolbibliotheken, waar ze leermaterialen kunnen bestuderen en zo nodig lenen, van NCOI vergoed krijgen. Het panel stelt vast dat de gesprekken over het lidmaatschap van hogeschoolbibliotheken, met onder meer de Hogeschool Utrecht, tot een positief resultaat hebben geleid.

De opleiding kent verschillende soorten opdrachten: moduleopdrachten, beroepsopdrachten (aan het einde van een fase), portfolio-opdrachten en het afstudeeronderzoek. Ze worden, aldus het informatiedossier en de mondelinge toelichting daarop door het NCOI-management, beschreven volgens een driestappenplan. Dit houdt in dat ze concrete informatie dienen te bevatten over wat de studenten moeten inleveren, hoe ze de opdracht moeten uitvoeren en welke opbouw het resultaat van de opdracht dient te hebben. In de beschrijving van de portfolio-opdrachten wordt nadrukkelijk gerefereerd aan de leerdoelen, de eindkwalificaties en de beheersingsindicatoren. Uiteindelijk geeft de beoordelaar, van welk opdrachttype dan ook, een cijfer dat gebaseerd is op het totaaloordeel en onderbouwd aan de hand van de beoordelingscriteria. Het panel stelt vast dat er gebruik wordt gemaakt van een algemeen beoordelingsformat dat om een oordeel (cijfer) en een korte motivatie bij de beoordeling vraagt. Voor de beoordelingscriteria wordt de beoordelaar verwezen naar de digitale leeromgeving. Hogeschool NCOI werkt momenteel aan beoordelingswijzers per opdrachttype.

Hogeschool NCOI heeft schriftelijk en mondeling informatie verstrekt over de manier waarop zij borgt dat alle studenten van de lerarenopleiding Maatschappijleer afstuderen als startbekwaam leraar in hun vakgebied. Voorop staat dat de studenten die gestart zijn vanaf 2013-2014, het hernieuwde programma volgen. Voor studenten uit de twee eerdere cohorten is een remediëringsprogramma ontwikkeld, dat in het kader van de portfolio-begeleiding individueel met de studenten is besproken. Vakdidactiek en burgerschapsvorming nemen in dit programma een belangrijke plaats in. Daarbij heeft het NCOI-management aangegeven dat de studieadviseur het dossier van de individuele student nauwlettend monitort en dat de examencommissie nauw betrokken is (geweest) bij de curriculumwijzigingen en het remediëringsprogramma.

Overwegingen

Het panel is van mening dat het aandeel vakinhoud binnen het curriculum zowel in kwantitatieve zin als in kwalitatieve zin sterk is verbeterd en heeft hier naar de opleiding zijn waardering voor uitgesproken. Het kernteam heeft vanuit een helder geformuleerde vakdidactische visie een nieuw curriculum ontwikkeld met duidelijke leerlijnen en een dito opbouw. Het curriculum als geheel sluit goed aan bij de landelijke kennisbasis en is te vergelijken met dat van andere lerarenopleidingen binnen de sector. Ook meent het panel dat het onderwijs op het juiste niveau wordt aangeboden.

Verder heeft het panel zich op de hoogte gesteld van de manier waarop het mbo als onderwijsvorm verankerd is in het opleidingsprogramma. In een groot aantal modules is door middel van praktijkgerichte voorbeelden, onderlinge uitwisseling van ervaringen en moduleopdrachten expliciet aandacht voor het vak burgerschap in het mbo. Het panel ziet op dit punt nog wel ruimte voor verbetering. Het panel is positief over het feit dat studenten

de gelegenheid wordt geboden om ervaring op te doen in het mbo, maar is ook van mening dat ervaring in het mbo sterker moet worden geborgd door deze gelegenheid een minder vrijblijvend karakter te geven. Dit is met name van belang voor studenten die thans in het voortgezet onderwijs werken. Het panel beveelt daarom aan om de opdrachten hierop te controleren opdat alle studenten voldoende praktijkervaring opdoen in het mbo.

Het onderdeel vakdidactiek heeft nu, mede als gevolg van een eigen vakdidactische visie, veel sterker dan voorheen de nadruk gekregen. Het panel meent daarom dat de (vak)didactische thema's uit de generieke kennisbasis van de tweedegraadslerarenopleidingen beter in het curriculum tot hun recht komen. Een positieve ontwikkeling daarbij is de verhoging van het aantal contactmomenten waar studenten onderling veel kennis en ervaringen uitwisselen. Hiermee heeft de opleiding tevens gevolg gegeven aan een van de aanbevelingen van het panel.

Het panel meent verder dat de verschillende opdrachten nu scherper worden geformuleerd, met gebruikmaking van het zogenaamde driestappenplan. Dit is geverifieerd bij de modules die op de online leeromgeving zijn ingezien. Het panel meent dat de herziene beschrijvingen ten goede komen aan een eenduidige beoordeling van de opdrachten. Niettemin wijst het op het nadeel van de 'holistische' beoordelingsformulieren in combinatie met een lijst beoordelingscriteria in de online leeromgeving. Om te voorkomen dat die lijst ontaardt in een afvinklijst adviseert het panel de beoordelingsformulieren in dit opzicht te herzien. Dit kan de objectiviteit en transparantie van de beoordeling zelf ten goede komen.

Verder vindt het panel de gebruikte (vak)literatuur goed aan de maat. Met instemming heeft het kennisgenomen van de wijze waarop Hogeschool NCOI de studenten toegang biedt tot de meest gebruikte leermaterialen die in het onderwijsveld worden gebruikt.

Het panel kan zich vinden in de wijze waarop studenten uit oudere cohorten worden geremedieerd. De borgingsmechanismen worden adequaat geacht.

Conclusie

Het panel beoordeelt de opvolging van deze voorwaarde als voldoende.

4.3 Voorwaarde 3

Het docententeam als geheel dient qua ervaring, opleiding, vakkennis en andere relevante ervaring op een peil gebracht te worden dat in de sector gebruikelijk is. Daarbij dient ook de continuïteit en de cohesie binnen het docententeam te worden versterkt. Daarnaast dient de eindverantwoordelijkheid ten aanzien van niveau en inhoud van het programma belegd te worden bij een inhoudelijk deskundige met een relevante staat van dienst op het gebied van lerarenopleidingen in het betreffende domein.

Bevindingen

Het informatiedossier beschrijft onder meer het personeelsbeleid van Hogeschool NCOI met betrekking tot de bemensing van de opleidingen. Het kernteam is verantwoordelijk voor de inhoud en het niveau van het programma. Het bestaat uit de opleidingscoördinator (manager), een kerndocent als inhoudelijk expert en – in het geval van de lerarenopleiding Maatschappijleer – één kernteamlid. Buiten het kernteam om zijn andere professionals betrokken bij de opleiding, bijvoorbeeld als docent voor de onderwijsuitvoering, als

onderwijs- en/of examenontwikkelaar, examenbeoordelaar of als portfoliobegeleider en –beoordelaar.

Voor elk van deze rollen zijn profielen opgesteld, met daarin beschreven de taken, verantwoordelijkheden en de eisen waaraan de betrokken medewerkers moeten voldoen. Die eisen zijn geformuleerd in termen van vakinhoud, opleidingsniveau en werkervaring. Zo moeten in ieder geval de leden van het kernteam lerarenopleiders én vakdidactici zijn. Van de vakinhoudelijke professionals is iedereen momenteel masteropgeleid; twee van de negen hebben ervaring als lerarenopleider of vakdidacticus bij een andere hogeschool. Alle docenten werken, ongeacht hun rol, op contractbasis voor Hogeschool NCOI.

Het afgelopen jaar zijn niet alleen de profielen aangescherpt, ook heeft Hogeschool NCOI actief ingezet op de werving van nieuwe professionals voor de lerarenopleiding Maatschappijleer. Verder heeft het NCOI-management geïnvesteerd in de professionalisering van reeds betrokken professionals. Er hebben diverse scholingsactiviteiten plaatsgevonden, mede bedoeld om voor hen op termijn een beroepsregistratie bij VELON mogelijk te maken. Het streven is dat in 2016 minimaal 80 procent van de vakinhoudelijke professionals daartoe de masterclass Lerarenopleider gevolgd heeft; één van hen heeft dan deelgenomen aan de masterclass Lerarenopleider Expert. Daarnaast is er een aanbod van een assessorentraining en een workshop onderzoeksvaardigheden. Hogeschool NCOI heeft zich bij het VELON-bestuur sterkgemaakt om freelance docenten ook, zij het onder de gebruikelijke voorwaarden, toe te laten tot het Beroepsregister. Dit is inmiddels het geval. Verder nemen de professionals die bij de lerarenopleiding Maatschappijleer betrokken zijn, alsmede de opleidingscoördinator, deel aan seminars, congressen, studiedagen en workshops (zoals het VELON-congres).

Het kernteam heeft een centrale rol gespeeld in de onderwijsvernieuwing. Ontwikkelaars hebben zich beziggehouden met de concrete uitwerking van de blauwdruk van de vernieuwde opleiding. In dat kader zijn er voor hen en het kernteam diverse bijeenkomsten georganiseerd, bedoeld om vanuit een zelfde vakdidactische visie informatie en ervaringen uit te wisselen, af te stemmen, kennis te delen etc. Hoewel de frequentie afneemt naarmate de opleiding verder is ontwikkeld, blijven overeind de startbijeenkomsten aan het begin van het studiejaar en het vakoverleg, dat twee maal per jaar plaatsvindt. Ook vinden er voor begeleiders en beoordelaars kalibratiesessies plaats.

Overwegingen

Het panel kan zich vinden in de nieuwe structuur binnen de opleiding, waarbij de opleidingscoördinator samen met de kerndocent en het tweede kernteamlid het kernteam vormt. In deze opzet is daar voldoende vakinhoudelijke deskundigheid aanwezig om verantwoordelijkheid te dragen voor de inhoud en het niveau van het programma. Het panel is van mening dat de kerndocent inhoudelijk deskundig is en een relevante staat van dienst heeft als lerarenopleider Maatschappijleer. Bovendien meent het panel, mede op basis van de bestudeerde cv's, dat het docententeam qua ervaring, opleiding en vakkennis op het peil is dat in de sector gebruikelijk is. Wel vindt het panel dat er – mede gezien de borging van mbo-gerelateerde opdrachten – binnen het team als geheel weinig mbo-ervaring aanwezig is. Het beveelt de opleiding aan hier bij de docentenwerving rekening mee te houden en het kernteam uit te breiden met een kernteamlid met mbo-ervaring.

Een andere overweging heeft betrekking op de manier waarop de personeelskwaliteit wordt bewaakt. Het panel vindt dat Hogeschool NCOI c.q. de lerarenopleiding Maatschappijleer

een goede weg is ingeslagen met de aangescherpte eisen voor nieuwe docenten, ontwikkelaars, begeleiders en beoordelaars. Het panel heeft waardering voor het professionaliseringsbeleid zoals dat wordt uitgevoerd voor het zittende personeel. Tijdens het locatiebezoek bleek tevens dat het ingezette personeelsbeleid, dankzij de vakinhoudelijke deskundige als kerndocent en de geboden ruimte voor scholing en overleg, nu reeds in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de continuïteit en cohesie binnen het docententeam.

Conclusie

Het panel beoordeelt de opvolging van deze voorwaarde als voldoende.

4.4 Eindconclusie en advies

Het panel beoordeelt de drie voorwaarden als voldoende en komt nu derhalve tot een onvoorwaardelijk positief advies over de aanvraag. Het panel ziet dat de opleiding haar tijd om aan de voorwaarden te voldoen intensief heeft besteed en in het afgelopen jaar goede stappen voorwaarts heeft gemaakt. Ook heeft de opleiding de aanbevelingen uit 2014 ter harte genomen.

- De eisen aan de afstudeerscriptie (14 EC) sluiten wat de studielast betreft nu goed aan bij wat landelijk gangbaar is. Er is een heldere onderzoeksvisie geformuleerd en in alle vakinhoudelijke modules is expliciet aangegeven hoe het aanleren van onderzoeksvaardigheden en het ontwikkelen van een onderzoekshouding erin is verweven. De onderzoekslijn strekt zich uit tot alle drie leerlijnen: beroepscontext, vakbekwaamheid en persoonlijke professionele ontwikkeling.
- Het aandeel van de vakinhoud is in kwantitatieve en kwalitatieve zin versterkt. Het mbo heeft in diverse vakinhoudelijke modules de aandacht, met name gericht op burgerschap. Wel is er een advies geformuleerd met betrekking tot de vrijblijvendheid van de mbo-gerelateerde opdrachten. De verplichte literatuur is aan de maat. Vakdidactiek is stevig ingebed in de vakinhoudelijke modules. Verder zijn de opdrachten volgens een vast format beschreven. In beginsel maakt dit een eenduidige beoordeling mogelijk, al is het panel van oordeel dat de beoordelingsformulieren op dit punt nog verbeterd kunnen worden. Het remediëringsprogramma voor studenten uit oudere cohorten wordt adequaat geacht.
- De verantwoordelijkheid voor de inhoud en het niveau van het programma ligt bij het kernteam, bestaande uit een opleidingscoördinator, een kerndocent en een kernteamlid. Hierdoor is er binnen het opleidingsmanagement voldoende vakinhoudelijke deskundigheid aanwezig. De eisen waaraan docenten moeten voldoen, zijn aangescherpt en er is een professionaliseringsprogramma opgesteld. Hierdoor is het docententeam qua ervaring, opleiding en vakkennis van voldoende niveau. Wel adviseert het panel er bij de docentenwerving rekening mee te houden dat er voldoende mbo-ervaring in het docententeam aanwezig is. Het panel heeft voldoende continuïteit en cohesie binnen het team waargenomen.

De drie voorwaarden waren gesteld naar aanleiding van twee als onvoldoende beoordeelde standaarden van het uitgebreide beoordelingskader. Bovengenoemde overwegingen hebben tot gevolg dat het panel van mening is dat de inhoud van het programma de studenten de mogelijkheid biedt om de beoogde eindkwalificaties te bereiken (standaard 3). Het panel oordeelt bovendien dat het personeel gekwalificeerd is voor de inhoudelijke,

onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma (standaard 9). Het panel adviseert daarom positief en onvoorwaardelijk over de aanvraag TNO hbo-bachelor Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer.

4.5 Aanbevelingen van het panel

Het panel doet de volgende aanbevelingen:

- Controleren of de opdrachten aan de studenten voldoende gelegenheid bieden om praktijkervaring in het mbo op te doen.
- Ten behoeve van de transparante en objectieve beoordeling de beoordelingsformulieren meer toesnijden op de opdrachten zelf.
- Bij de personeelswerving rekening houden met de noodzaak om binnen zowel het kernteam als het docententeam een professional te hebben met mbo-ervaring.

Bijlage 1: Samenstelling panel

Prof. dr. Th. Wubbels (voorzitter)

Theo Wubbels is hoogleraar onderwijskunde, hoofd a.i. van de afdeling Educatie en admissions dean van de Universiteit Utrecht. Na een baan als leraar natuurkunde werd hij lerarenopleider en na een promotie in de sociale wetenschappen, hoogleraar-directeur van het Interfacultair Instituut Lerarenopleiding Onderwijsontwikkeling en Studievaardigheden. Binnen de Universiteit Utrecht was hij een van de initiatiefnemers voor de ontwikkeling van de onderwijskwalificaties voor universitaire docenten. Hij verzorgde enkele jaren de leergang onderwijskundig leiderschap en was onder meer voorzitter van het programma-bestuur van het Center of Excellence in University Teaching en vice-decaan van de faculteit Sociale Wetenschappen. Hij is verder onder meer voorzitter van de Programmaraad voor het Onderwijsonderzoek en was lid van vele visitatie- en auditcommissies in het hbo en wo.

Drs. L. Duifhuizen (lid kernpanel)

Leo Duifhuizen is directeur/bestuurder van een scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs. Na afronding van een universitaire studie geschiedenis in 1977 is hij drie jaar wetenschappelijk assistent geweest. Daarna heeft hij zestien jaar gewerkt in het voortgezet onderwijs als docent geschiedenis, godsdienst en maatschappijleer. In 1999 heeft hij een universitaire studie theologie afgerond. Vanaf 1997 heeft hij diverse managementfuncties in het voortgezet onderwijs bekleed. Sinds 2004 is de heer Duifhuizen voorzitter van de centrale directie (sinds 2010: college van bestuur) van het Christelijk College Groevenbeek in Ermelo. Hij heeft ervaring met visitaties in het voortgezet onderwijs en in het hoger onderwijs. De heer Duifhuizen is actief op kerkelijk gebied en lid van de raad van toezicht van de Zorggroep Noordwest Veluwe.

dr. C. van Beuningen (vakreferent Nederlands)

Catherine van Beuningen is sinds 2013 hoofddocent bij de eerste- en tweedegraads lerarenopleiding Nederlands van de Hogeschool van Amsterdam. Daarnaast is zij als onderzoeker verbonden aan het lectoraat 'Maatwerk in leren en instructie' van het Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding. Vanuit deze functies vertegenwoordigt ze de opleiding Nederlands/het cluster Talen van het domein Onderwijs en Opvoeding (o.a.) in de BA-curriculumcommissie en de BA- en MA-toetscommissie. Haar onderzoek begeeft zich op het gebied van (tweede)taal leerprocessen en (tweede)taal didactiek. Voor haar dienstverband aan de HvA werkte zij onder andere als onderzoeker aan de Universiteit van Amsterdam en als docent binnen verschillende instellingen voor hoger- en volwassenenonderwijs.

Drs. H. Bijsterbosch (vakreferent Aardrijkskunde)

Eric Bijsterbosch is sinds 1998 docent aardrijkskunde aan de lerarenopleiding Windesheim in Zwolle en vanaf 2013 hogeschoolhoofd docent curriculum van dezelfde lerarenopleiding. Van 2010 tot 2013 was hij docent Sociale Geografie en vakdidacticus aan de Universiteit Utrecht en voor 1998 docent aardrijkskunde aan het Goois Lyceum in Bussum. Hij heeft Sociale Geografie gestudeerd aan de Universiteit Utrecht en heeft daarna de postdoctorale opleiding tot docent gevolgd van het Interfacultair Instituut voor Leraarsopleidingen en Studievaardigheden in Utrecht. Hij was van 2003 tot 2006 voorzitter van het bestuur van de afdeling onderwijs van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG).

A. van Lith MA (vakreferent Gezondheidszorg & Welzijn)

Annemiek van Lith is opleidingscoördinator van de opleiding Gezondheidszorg & Welzijn (GzW) van de Hogeschool van Amsterdam en sinds 2014 voorzitter van het landelijk overleg Lerarenopleidingen Gezondheidszorg en Welzijn. Daarnaast is zij nauw betrokken bij het vaststellen van de kennisbasis GzW, in het kader van het programma '10voordeleraar' dat onder de paraplu van de Vereniging Hogescholen wordt uitgevoerd. Zij is tevens redactielid van de landelijke kennisbasistoets GzW. Ze heeft als voedings-assistente en diëtiste ervaring in de gezondheidszorg en heeft als eerstegraads bevoegd leraar gewerkt bij diverse opleidingen en instellingen. In 2013 rondde zij de masteropleiding Professioneel Meesterschap af bij het Centrum voor Nascholing van de Universiteit van Amsterdam, de VU en de Hogeschool van Amsterdam.

drs. L. Meijs (vakreferent Maatschappijleer)

Lieke Meijs is socioloog en werkzaam bij het Nationaal Expertisecentrum Leerplan-ontwikkeling SLO als leerplankundig expert op het gebied van maatschappijleer en maatschappijwetenschappen. Zij was betrokken bij de ontwikkeling van de huidige examenprogramma's voor maatschappijleer 1 en 2 voor het vmbo. Momenteel is ze projectleider van de pilot maatschappijwetenschappen voor havo/vwo. Ze was lid van het legitimeringspanel van de Kennisbasis lerarenopleiding Maatschappijleer. Ze is eerstegraad bevoegd maatschappijleer en werkte als docent op vmbo, havo en vwo en als vakdidacticus. Ze is medeauteur van het *Handboek vakdidactiek maatschappijleer* (2010) en redactielid van het vakblad *Maatschappij & Politiek* voor docenten maatschappijleer.

Dr. A. Wilschut (vakreferent Geschiedenis)

Arie Wilschut is als lector didactiek van de maatschappijvakken verbonden aan het Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding van de Hogeschool van Amsterdam. Hij studeerde geschiedenis aan de Vrije Universiteit en promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam op een geschiedenisdidactisch proefschrift. Het onderzoek van zijn lectoraat concentreert zich op aspecten van burgerschap die samenhangen met het onderwijs in de maatschappijvakken, meer specifiek op de taalbeheersing die bij maatschappijvakken van belang is. Wilschut is auteur en redacteur van verscheidene handboeken die in het hoger onderwijs voor geschiedenis worden gebruikt, onder andere het handboek *Geschiedenisdidactiek* (2013). Hij was één van de ontwerpers van het in het Nederlandse geschiedenisonderwijs algemeen ingevoerde curriculum, gebaseerd op tien tijdvakken.

Het panel werd bijgestaan door drs. L. (Lisette) Winsemius, beleidsmedewerker NVAO in de functie van procescoördinator en dr. M. (Rietje) van Vliet in de functie van (extern) secretaris.

Alle panelleden en de secretaris hebben een onafhankelijkheids- en geheimhoudings-verklaring ingevuld en ondertekend.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft een bezoek gebracht aan Hogeschool NCOI op maandag 23 november 2015.

Locatie Business Centre Nederland (BCN)
Daltonlaan 100, 3584 BJ Utrecht

Programma

- 08.30 – 09.30 uur *Ontvangst panel, documentanalyse, intern beraad (besloten)*
- 09.30 – 10.00 uur *Sessie 1 – Gesprek management (generiek)*
- Dhr. drs. E.S.J. (Eric) Verduyn, directeur Onderwijs
 - Mw. mr. M (Martine) Pieters, directeur accreditatie & kwaliteit Hoger Onderwijs
 - Mw. J. (José) Smit BBA, directeur Hoger Onderwijs
 - Dhr. Justus van Ebbenhorst Tengbergen BBA, manager Kwaliteit & Innovatie, voorzitter centrale examencommissie
 - Mw. L. (Linda) van Reenen - van Kampen BBA, manager Hoger Onderwijs
 - Mw. drs. I. (Irma) Kolkman, kwaliteitsmanager
- 10.00 – 10.15 uur *Intern beraad panel (besloten)*
- 10.15 – 11.00 uur *Sessie 2 – Gesprek kernteam, docenten en ontwikkelaars leraren-opleiding Gezondheidszorg en Welzijn*
- Mw. A.W.M. (Angela) Tops BSc, kerndocent, docent, ontwikkelaar, portfoliobeoordelaar, examenbeoordelaar en assessor
 - Mw. drs. M.E. (Monique) Bekker, lid kernteam, docent, (examen)-ontwikkelaar, portfoliobeoordelaar, examenbeoordelaar, afstudeerbegeleider en –beoordelaar en assessor
 - Mw. drs. M.L.L. (Marlies) de Jong – Voeten, lid kernteam, docent, ontwikkelaar, portfoliobeoordelaar, examenbeoordelaar, afstudeerbegeleider en –beoordelaar en assessor
 - Mw. K.M. (Kathelijn) Mulders BA, opleidingscoördinator Hogeschool NCOI
- 11.00 – 11.15 uur *Intern beraad panel (besloten)*
- 11.15 – 11.45 uur *Sessie 3 – Gesprek kernteam, docenten en ontwikkelaars leraren-opleiding Nederlands*
- Dhr. drs. D.J. (Jacob) Eikelboom, kerndocent, docent, ontwikkelaar en portfoliobeoordelaar
 - Dhr. B.P.J.M.R. (Bas) van Eerd MA, lid kernteam en ontwikkelaar
 - Mw. drs. C.M.E. (Carla) Balvers, docent en portfoliobegeleider

- Mw. dr. M.C. (Marjolein) Coppens, (examen)ontwikkelaar
- Mw. S. (Sabine) van Vilsteren MSc, opleidingscoördinator Hogeschool NCOI

11.45 – 12.00 uur Intern beraad panel (besloten)

12.00 – 12.45 uur Sessie 4 – Gesprek kernteam, docenten en ontwikkelaars leraren-opleiding Maatschappijleer

- Mw. drs. S. (Susanne) Rockland, kerndocent, docent, ontwikkelaar, portfoliobeoordelaar, afstudeerbegeleider, afstudeerbeoordelaar en assessor
- Dhr. drs. A. (Aron) Borger, docent, (examen)ontwikkelaar, (examen)-beoordelaar, afstudeerbegeleider en -beoordelaar
- Dhr. drs. T.P.S. (Tom) Ammerlaan, docent en (examen)ontwikkelaar
- Dhr. G. (Gerrit) Hoogerbrug BA, docent en (examen)ontwikkelaar
- Dhr. M.M. (Marijn) de Boer MSc, opleidingscoördinator Hogeschool NCOI

12.45 – 13.30 uur Lunch en intern beraad panel (besloten)

13.30 – 14.15 uur Sessie 5 – Gesprek kernteam, docenten en ontwikkelaars leraren-opleiding Geschiedenis

- Dhr. drs. A. (Aron) Borger, kerndocent, docent, ontwikkelaar, portfoliobeoordelaar, afstudeerbegeleider en –beoordelaar en assessor
- Dhr. drs. L.K.H. (Leon) Paumen, docent, (examen)ontwikkelaar en examenbeoordelaar
- Dhr. drs. G. (Gerrit) van der Meulen, examenontwikkelaar
- Mw. S. (Sabine) van Vilsteren MSc, opleidingscoördinator Hogeschool NCOI

14.15 – 14.30 uur Intern beraad panel (besloten)

14.30 – 15.15 uur Sessie 6 – Gesprek kernteam, docenten en ontwikkelaars leraren-opleiding Aardrijkskunde

- Dhr. drs. G. (Gerhard) van der Pot, kerndocent, docent, ontwikkelaar, portfoliobeoordelaar, afstudeerbegeleider en –beoordelaar en assessor
- Dhr. drs. C. (Kees) de Heus, lid kernteam, docent en ontwikkelaar
- Dhr. dr. R.F. (Robert Frank) Houtgast, lid kernteam, docent, (examen)ontwikkelaar en assessor
- Mw. dr. J.D. (Daphne) Rijborz, docent, (examen)ontwikkelaar, portfoliobeoordelaar, afstudeerbegeleider en –beoordelaar, (examen)beoordelaar en assessor
- Dhr. drs. F.J.C. (Fred) Oedekerk, docent, (examen)ontwikkelaar, portfoliobegeleider en examenbeoordelaar
- Dhr. M.M. (Marijn) de Boer MSc, opleidingscoördinator Hogeschool NCOI

- 15.15 – 15.30 uur Aanvullend gesprek met management en vertegenwoordigers
 opleidingsmanagement*
- 15.30 – 16.30 uur Intern beraad panel (besloten)*
- 16.30 – 17.00 uur Beknopte terugkoppeling uitkomsten aan NCOI*

Bijlage 3: Overzicht bestudeerde documenten

Documenten beschikbaar gesteld voorafgaand aan het locatiebezoek

- Opleidingsdidactiek (NCOI, 14 juli 2015)
- Implementatieplan opleidingsdidactiek (NCOI, juli 2015)
- Leerlijn beroepscontext (NCOI, zonder datum)
- Visie op het vak tweedegraads lerarenopleiding Maatschappijleer (NCOI, zonder datum)
- Leerlijn persoonlijke professionele ontwikkeling (NCOI, zonder datum)
- Visie op onderzoek Hogeschool NCOI Lerarenopleidingen (NCOI, juli 2015)
- Programmabeschrijving lerarenopleiding Maatschappijleer, fase 1 t/m 4 (NCOI, zonder datum)
- Handleiding afstudeeronderzoek. Afstudeeronderzoek lerarenopleidingen. Onderzoeksvoorstel en afstudeeronderzoek 2015-2016 (NCOI, zonder datum)
- Schema vakdidactiek lerarenopleiding Maatschappijleer (NCOI, zonder datum)
- Toetsplan hbo-bachelor Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer. Cohort 2015-2016 (NCOI, zonder datum)
- Onderwijs- en examenregeling, generiek deel 2015-2016 (NCOI, 1 juli 2015)
- Onderwijs- en examenregeling, opleidingsspecifiek deel 2015-2016 (NCOI, 1 juli 2015)
- Kerndocentenovereenkomst (NCOI, zonder datum)
- Overzicht professionals beroepscontext hbo-bachelor Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad (NCOI, 1 september 2015)
- Profielen professionals hbo-bachelor Lerarenopleidingen Hogeschool NCOI (NCOI, mei 2015)
- Notitie deskundigheidsbevordering professionals lerarenopleidingen (NCOI, 2 juli 2015)
- Overzicht contactmomenten met professionals lerarenopleiding Maatschappijleer (NCOI, zonder datum)
- Documentatie ten behoeve van accreditatie onder voorwaarden, hbo-bacheloropleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer (NCOI, augustus 2015)

Online leeromgeving Hogeschool NCOI, modules lerarenopleiding Maatschappijleer (volgens opgave NCOI)

- Fase 1
 - Leren en lesgeven (generiek)
 - Portfoliobegeleiding lerarenopleiding fase 1 (generiek)
 - Maatschappijleer en burgerschapsvorming in het onderwijs
 - Sociologie, economie en (culturele) antropologie
 - Politicologie en recht
 - Lesgeven in maatschappijleer
 - Wetenschapsfilosofie en sociaal wetenschappelijk onderzoek
 - Beroepsopdracht fase 1 Bachelor Lerarenopleiding Maatschappijleer
 - Portfolio Bachelor Lerarenopleiding Maatschappijleer fase 1
- Fase 2
 - Adolescentenpsychologie en leerlingbegeleiding (generiek)
 - Groepsdynamica en klassenmanagement (generiek)
 - Portfoliobegeleiding lerarenopleiding fase 2 (generiek)

- Criminaliteit en strafrecht
 - Politiek en democratisch burgerschap
 - Arbeid en verzorgingsstaat
 - Beroepsopdracht fase 2 Bachelor Lerarenopleiding Maatschappijleer
 - Portfolio Bachelor Lerarenopleiding Maatschappijleer fase 2
- Fase 3
 - Diversiteit en onderwijzen (generiek)
 - Portfoliobegeleiding lerarenopleiding fase 3 (generiek)
 - Portfolio Bachelor Lerarenopleiding Maatschappijleer fase 3
- Fase 4
 - Afstudeeronderzoek fase 4 (generiek)
 - Portfoliobegeleiding lerarenopleiding fase 4 (generiek)
 - Communicatie en massamedia
 - Portfolio Bachelor Lerarenopleiding Maatschappijleer fase 4 / afstudeerfase

**Documenten beschikbaar gesteld tijdens het locatiebezoek
(volgens opgave NCOI)**

- Beleidsplan onderwijs Hogeschool NCOI
- Beleidsplan kwaliteitszorg Tweedegraads lerarenopleidingen Hogeschool NCOI
- Borging werkplekleren binnen tweedegraads lerarenopleidingen:
 - Toelatingsdocument dual lerarenopleidingen algemeen
 - Format onderwijsarbeidsovereenkomst lerarenopleidingen
 - Aanvullende opleidingsverklaring geschiktheid werkomgeving
 - Format leerwerkplan afrondende praktijk / lio-stage
 - Format stageovereenkomst lerarenopleidingen
 - Format leerarbeidsovereenkomst lerarenopleidingen
 - Functieprofiel vakinhoudelijke portfoliobegeleider
 - Functieprofiel portfoliobegeleider
 - Functieprofiel assessor
- Uitvoeringsreglement Toetsing & Examinering 2015 - 2016
- Beoordelingswijzer moduleopdracht (concept)
- Beoordelingswijzer beroepsopdracht en afstudeeronderzoek (concept)
- Beleidsplan freelance professionals domein onderwijs Hogeschool NCOI
- Masterclass lerarenopleider
- Masterclass lerarenopleider – expert (ontwikkeld in samenwerking met VELON)
- Assessorentraining:
 - Presentatie assessorentraining 4 september 2015
 - Reader assessorentraining
 - Oefeningen met STARR
 - Opdrachten ter voorbereiding op terugkombijeenkomsten
- Workshop onderzoeksvaardigheden voor scriptiebegeleiders
- Opleidingsdidactiek:
 - Agenda themabijeenkomst opleidingsdidactiek d.d. 23 maart 2015
 - Nieuwsbrief opleidingsdidactiek aan freelance professionals tweedegraads lerarenopleidingen
- Presentatie kennismakingsbijeenkomst nieuwe freelance professionals tweedegraads lerarenopleidingen

- Format concept module
- Format toetsmatrijs
- Notulen generiek
- Notulen opleidingsspecifiek Maatschappijleer
- Diverse leermiddelen (verplichte literatuur)

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

bve	beroepsonderwijs en volwasseneneducatie
EC	European credits
EVC	eerder verworven competenties
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
lio	leraar in opleiding
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OLO	Online LeerOmgeving
SBL	Stichting Beroepskwaliteit Leraren
TNO	Toets Nieuwe Opleiding
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
vo	voortgezet onderwijs

Het adviesrapport is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op de beoordeling van de voorwaarden die gesteld zijn na uitgebreide toetsing van de nieuwe hbo-bachelor Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Maatschappijleer van Hogeschool NCOI.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

Parkstraat 28

Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG

T 31 70 312 23 30

E info@nvao.net

W www.nvao.net

Aanvraagnummer 004257